

A látható, de leírhatatlan

Kelemen Zénó szobrairól

*Miért ment át a hangya a Möbius-szalagon?
Hogy eljusson ugyanarra az oldalra.*

A geonelmélet szerint összesen 24 alapformából és ezek egymáshoz viszonyított helyzetéből épül fel a formafelismerő látásunk. Az alapformák között van a téglatest, a gúla, a kúp és a gömb, ezek lehetnek egymás mellett, alatt, felett, mögött, előtt és megfelelő módokon elforgatva. Minden olyan test, amely nem egyszerűsíthető le ezekre az elemekre, megzavarja a felismerési rendszert és a koncentrált figyelmet, részletes térbeli megfigyelés utáni lassú megértést követel.

A lehető legkönnyebben elképzelhető geometriai elem talán a téglalap, amit kis megközelítéssel az egyszerű, megszokott nyomtatópapír is modellez. Vegyünk most egy hosszú, téglalap alakú papírcsíkot, és két rövidebb szélét illesszük össze oly módon, hogy az egyiket 180 fokkal elfordítjuk. Az eredmény egy gyűrű, amelyben egy kijavíthatatlan csavar van, az úgynevezett Möbius-szalag. A kapott felület azért érdekes, mert csak egy felülete és egy éle van, teljesen ellentmond a mindennapi intuíciónak. A tekintet folyamatosan körbejárja, meggyőződik az előfeltételezések igazságáról, de nem képes belenyugodni, újra- és újrakezdi a vizsgálatot.

A geometria ilyenén szokatlansága, a mindennapi szemléletnek ellenálló különleges esetei állnak Kelemen Zénó munkásságának középpontjában.

A szobrok nem csak a formaérzékelt állítják kihívás elé. A felületek csiszolt acélra emlékeztetnek, ennek megfelelő nehézkedést, súlyt várna a szemlélő, de a formák ennek ellenállnak: magasba törnek, íveket vetnek úgy, hogy alig pár ponton támaszkodnak a földre mint szilárd talapzatra: ellentmondanak a mindennapi, naiv fizika tapasztalatainak. A szobrok anyaga valójában kompozit műanyag, amit a művész 2×1×1 méteres polisztírol anyagú hasábokból cekász (felizzított drót) segítségével formáz meg. A felület jellegzetes fémes csillogását kézzel satírozott grafit adja.

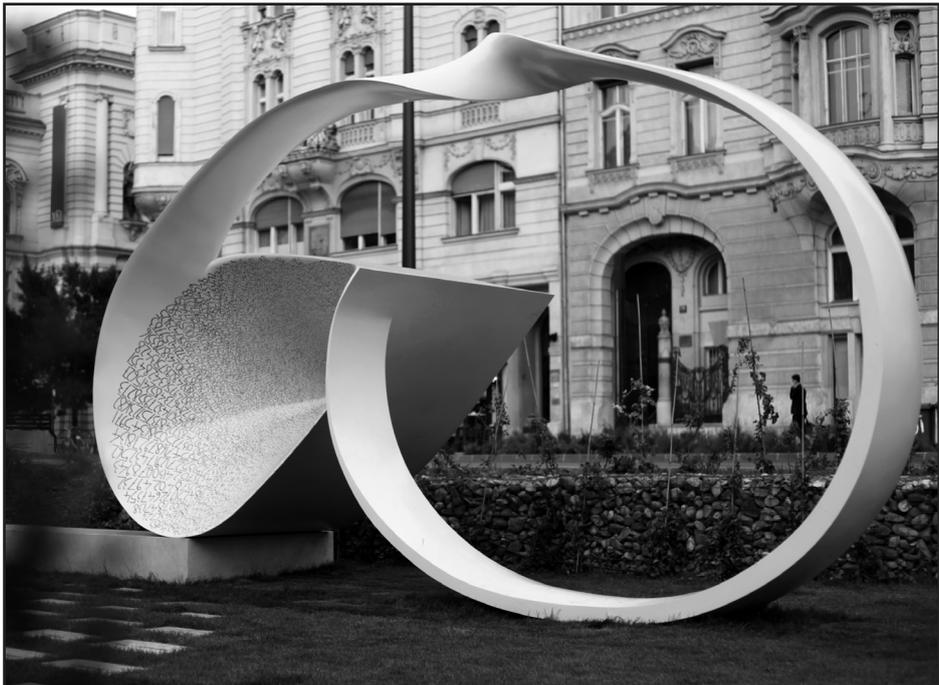
Lehetnek kételyeink a geonelmélettel kapcsolatban (teljes joggal), de egy rendkívül fontos dologra felhívja a figyelmet: ha a látásunk nem is, az absztrakt formát leíró nyelvünk limitált eszköztárral rendelkezik. Hogyan lehetne szavakba foglalni Kelemen Zénó műveit? Vegyük például a *Vonal alatt* című művet. Egy hasáb két lábszerű formán áll, melyek közül az egyik egy hurkot leírva vissza- és felcsavarodik, hegyes csúcsban végződve. Van értelme az ilyen típusú leírásnak? Elképzelhető és felismerhetővé válik tőle a mű? Nyilvánvalóan létezik olyan matematikai függvénytani leírás, amellyel pontosan megragadhatók a formák kívülről, és megalkotható lenne olyan topológia, amellyel a műveket rendszerezni lehet. Képletekkel minden leírható, csak az egyedi formák szemlélőre gyakorolt hatása nem. Éppen a lényeg marad rejtve.

Gárdonyi László

Kelemen Zénó: Phase

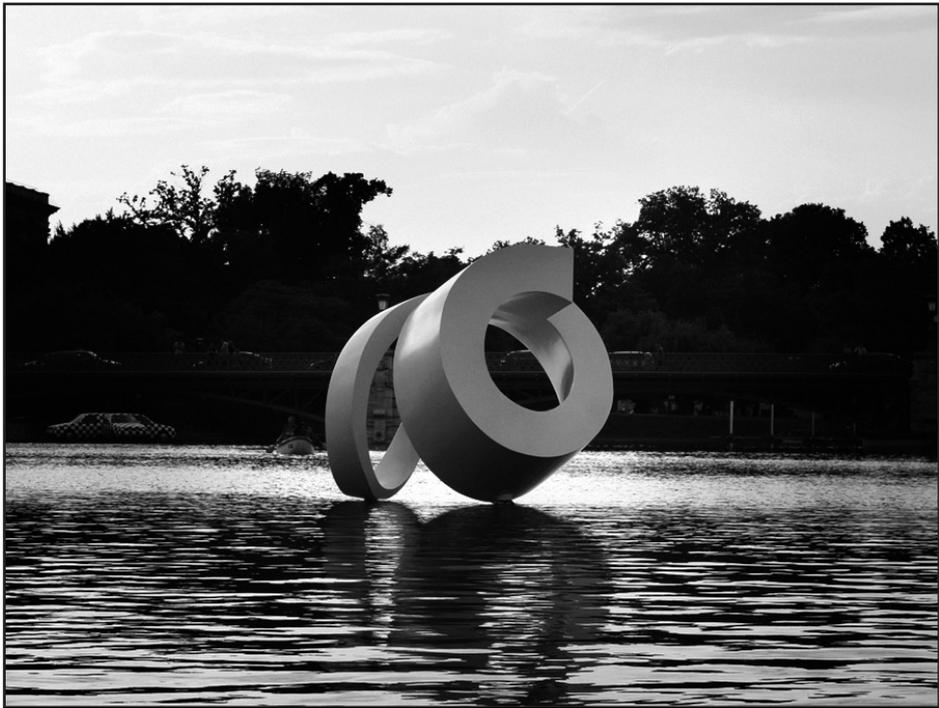
46

Kelemen Zénó: Élet menete

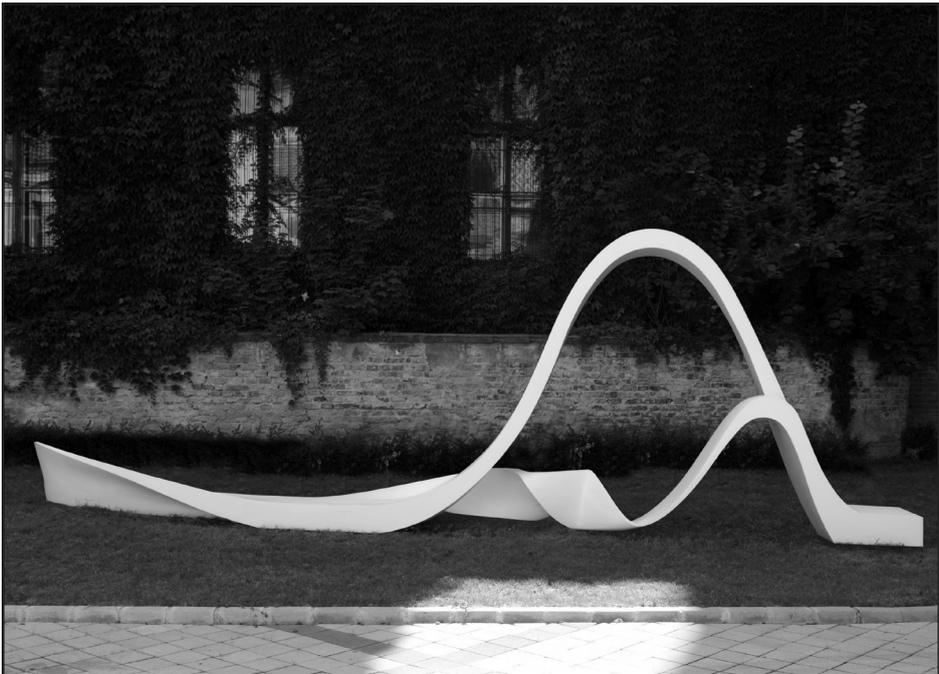

Kelemen Zénó: Below the Line 2

48

Kelemen Zénó: Gömbölyített hurok

Kelemen Zénó: Hullámpad